

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

Iwona Szczepaniak

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB w Warszawie

KONKURENCYJNOŚĆ POLSKIEGO PRZEMYSŁU SPOŻYWCZEGO NA RYNKU KRAJOWYM I MIĘDZYNARODOWYM – WYBRANE ELEMENTY

THE COMPETITIVENESS OF POLISH FOOD INDUSTRY ON DOMESTIC AND INTERNATIONAL MARKET – SELECTED ELEMENTS

Słowa kluczowe: konkurencyjność, przemysł spożywczy, rynek krajowy, międzynarodowy

Key words: competitiveness, food industry, domestic, international market

Abstrakt. Celem badań była ocena wewnętrznej i zewnętrznej konkurencyjności polskiego przemysłu spożywczego (sektora produkcji artykułów spożywczych i napojów). Dane dotyczyły lat 2003-2012, a w niektórych przypadkach również 2013 roku. W warunkach integracji i globalizacji gospodarczej nieodłącznym elementem funkcjonowania podmiotów gospodarczych stało się konkutowanie z innymi podmiotami, ukierunkowane na osiągnięcie korzyści z tytułu działania zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym. Dla polskiego przemysłu spożywczego minioną dekadą była okresem intensywnego rozwoju. Mimo niższych wskaźników wzrostu w tym sektorze niż w całym przetwórstwie przemysłowym (m.in. produkcji, inwestycji), konkurencyjność przemysłu spożywczego zwiększyła się. Dynamiczny wzrost eksportu, poprawa salda obrotów i pozostałych analizowanych wskaźników zewnętrznej konkurencyjności przemysłu spożywczego wskazują na umacnianie się pozycji krajowych producentów na rynku międzynarodowym. Zjawisko to pozytywnie wpływa na kondycję ekonomiczną tego sektora i perspektywy jego rozwoju.

Wstęp

Pojęcie konkurencyjności należy do kategorii powszechnie stosowanych, zarówno w praktyce, jak i w teorii ekonomii, ale jednocześnie należy do pojęć niejednoznacznie i rozmaicie definiowanych. Kopaliński twierdzi, że jest to pojęcie odnoszące się głównie do handlu i oznacza pewnego rodzaju współzawodnictwo czy też rywalizację [Kopaliński 1989]. Stankiewicz konkurencyjność definiuje z kolei jako zdolność do sprawnego realizowania celów na rynkowej arenie konkurencji, przy czym przez sprawność rozumie skuteczność, korzystność i ekonomiczność [Stankiewicz 2005]. Innymi słowy, konkurencyjność jest pojęciem, które pozwala oceniać działania podmiotów gospodarczych uczestniczących w walce konkurencyjnej z punktu widzenia osiąganych wyników. Mechanizmem umożliwiającym ocenę tych wyników jest szeroko rozumiany rynek, na którym dokonuje się selekcja podmiotów pod względem poziomu ich konkurencyjności [Misala 2007].

Konkurencyjność jako cecha podmiotów działających na rynku w warunkach konkurencji jest klasyfikowana według wielu kryteriów. Jedno z kryteriów klasyfikacji zagadnienia konkurencyjności może stanowić zasięg tego konkutowania. W takim ujęciu można mówić o konkurencyjności w skali krajowej (regionalnej) lub międzynarodowej. W literaturze konkurencyjność częściej odnoszona jest jednak do rynku zagranicznego lub globalnego, chociaż pojawia się pogląd, że o sukcesie na tych rynkach decyduje wygrana walka konkurencyjna na rynku krajowym i regionalnym. Takie podejście prezentuje powszechnie cytowana definicja OECD, z której wynika, że „konkurencyjność oznacza zarówno zdolność firm, przemysłów, regionów, narodów lub ponadnarodowych ugrupowań do sprostania międzynarodowej konkurencji, jak i do zapewniania relatywnie wysokiej stopy zwrotu od zastosowanych czynników produkcji i relatywnie wysokiego zatrudnienia na trwałych podstawach” [Industrial structure... 1994]. Odpowiada to także koncepcji Wosia, według którego konkurencyjność rolnictwa (a więc i innych działów gospodarki) można rozpatrywać z dwóch punktów widzenia. Po pierwsze, w ramach gospodarki narodowej i wtedy jest to konkurencyjność wewnętrzna tego działu gospodarki. Po drugie, w ujęciu międzynarodowym, gdy analizie poddaje się konkurencyjność potencjalną rolnictwa danego kraju [Woś 2001].

Należy podkreślić, że niezależnie od istniejących różnic między definicjami konkurencyjności, w warunkach gospodarki rynkowej nieodłącznym elementem funkcjonowania podmiotów gospodarczych stało się konkurowanie z innymi podmiotami, mające na celu osiągnięcie korzyści z tytułu działania zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym.

Material i metodyka badań

Celem badań była ocena wewnętrznej i zewnętrznej konkurencyjności polskiego przemysłu spożywczego (sektora produkcji artykułów spożywczych i napojów). Jest to zagadnienie niezwykle szerokie, stąd do oceny wybrano tylko niektóre jego aspekty. Konkurencyjność wewnętrzną przemysłu spożywczego, tj. jego konkurencyjność na rynku krajowym, zdefiniowano jako pozycję ekonomiczną tej gałęzi w stosunku do innych gałęzi przemysłu przetwórczego, innymi słowy, usytuowanie przemysłu spożywczego w całym sektorze przetwórstwa przemysłowego. Konkurencyjność tę określono udziałem przemysłu spożywczego w wartości produkcji globalnej, wartości produkcji sprzedanej i wartości dodanej brutto przetwórstwa przemysłowego, jak również wydajnością pracy, technicznym uzbrojeniem pracy, nakładami inwestycyjnymi i wynikami finansowymi przedsiębiorstw przemysłu spożywczego na tle całego przemysłu przetwórczego.

Ocenę konkurencyjności zewnętrznej przemysłu spożywczego przeprowadzono na podstawie pomiaru pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw tej gałęzi przemysłu na rynku międzynarodowym. Do pomiaru tej konkurencyjności wykorzystano wybrane wskaźniki ilościowe, tj. udział przemysłu spożywczego w obrotach handlu zagranicznego produktami całego sektora rolno-spożywczego i saldo obrotów handlowych produktami przemysłu spożywczego na tle sektora rolno-spożywczego (uzupełniono to oceną znaczenia sektora rolno-spożywczego w handlu zagranicznym Polski ogółem) oraz wskaźnik orientacji eksportowej (udział wartości eksportu produktów przemysłu spożywczego w wartości produkcji sprzedanej tych produktów), pokrycia importu eksportem (relacja wartości eksportu produktów przemysłu spożywczego do wartości importu tych produktów) i penetracji importowej (udział wartości importu produktów przemysłu spożywczego w wartości podaży tych produktów na rynku wewnętrznym – podaż zdefiniowano jako różnicę między wartością produkcji sprzedanej a saldem handlu zagranicznego).

Oba analizowane zagadnienia, tj. konkurencyjność wewnętrzną i zewnętrzną, wzajemnie na siebie oddziałują (są to zjawiska dynamiczne). Kształtowanie się wskaźników konkurencyjności wewnętrznej poszczególnych sektorów (w tym przypadku przemysłu spożywczego) wobec całego przetwórstwa przemysłowego wyjaśnia w dużym stopniu różnice w ich pozycji konkurencyjnej na rynku międzynarodowym. Wskaźniki konkurencyjności na rynku krajowym obrazują bowiem poziom i zmiany sytuacji ekonomicznej podmiotów rynku, mającej wpływ na możliwości i szanse ich ekspansji zagranicznej. Wysokość wskaźników konkurencyjności zewnętrznej, świadcząca o pozycji konkurencyjnej podmiotów poszczególnych sektorów (tutaj przemysłu spożywczego) na rynku międzynarodowym, warunkuje z kolei ich bieżącą sytuację ekonomiczną i znaczenie sektora w gospodarce narodowej.

Dane, które wykorzystano w ocenie konkurencyjności przemysłu spożywczego na rynku krajowym i międzynarodowym, pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) oraz z Centrum Analitycznego Administracji Celnej (CAAC). Dane te dotyczą na ogół lat 2003-2012, a w niektórych przypadkach również 2013 roku.

Konkurencyjność wewnętrzna polskiego przemysłu spożywczego

W latach 2010-2012 udział przemysłu spożywczego w produkcji globalnej przetwórstwa przemysłowego wyniósł średnio 19,4%, wobec 21,2% w 2003 roku, tj. roku poprzedzającym akcesję Polski do UE. Udział przemysłu spożywczego w produkcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego wyniósł odpowiednio: 19,5% i 21,6%. Najbardziej stabilny był udział przemysłu spożywczego w wartości dodanej brutto przetwórstwa przemysłowego, który w latach 2010-2012 wyniósł średnio 16,5%, podczas gdy w 2003 roku 16,3%. Najniższy poziom wszystkich trzech ww. wskaźników wystąpił w 2008 roku (tab. 1). O obniżeniu udziału przemysłu spożywczego w wartości produkcji globalnej i pro-

dukcji sprzedanej przetwórstwa przemysłowego nie zdecydował jednak spadek produkcji przemysłu spożywczego, a wyższa dynamika wzrostu odnotowana w innych sektorach gospodarki narodowej.

Zmniejszyły się różnice pomiędzy wydajnością pracy w przemyśle spożywczym i w przetwórstwie przemysłowym. Wydajność pracy w sektorze produkcji artykułów spożywczych i napojów stanowiła w latach 2010-2012 średnio 91,1% wydajności pracy w całym przetwórstwie przemysłowym, podczas gdy w 2003 roku tylko 86,1%. Najniższa relacja, na poziomie 81,2%, wystąpiła w 2004 roku. Poprawiła się również relacja technicznego uzbrojenia pracy w przemyśle spożywczym i w całym przemyśle przetwórczym. W latach 2010-2012 wynosiła ona 95,2% w stosunku do 92,9% w 2003 roku. W latach 2005-2008 wartość brutto środków trwałych przypadająca na 1 pracującego w przemyśle spożywczym była nawet wyższa niż w przetwórstwie przemysłowym (tab. 1).

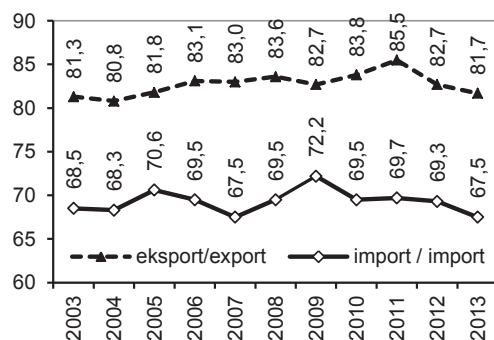
Tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych w przemyśle spożywczym było niższe od średniego w przetwórstwie przemysłowym. Wskazuje na to zmniejszający się udział przemysłu spożywczego w nakładach inwestycyjnych całego przemysłu przetwórczego. W latach 2010-2012 wyniósł on 18,8%, podczas gdy w 2003 roku 20,9% (najniższy był w latach 2006-2009) – tabela 1.

Wyniki finansowe odnotowane przez przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego, choć w większości lat gorsze niż w całym przetwórstwie przemysłowym, były relatywnie dobre i pozwalały na kontynuowanie rozwoju tego sektora gospodarki (tab. 1). Lepsze wskaźniki rentowności w przemyśle spożywczym wystąpiły jedynie w latach 2008-2009, co oznacza, że sektor ten stosunkowo łagodnie przeszedł okres kryzysu gospodarczego. Potwierdzają to badania przeprowadzone w IERiGŻ-PIB, z których wynika, że polski przemysł spożywczy i cała gospodarka żywnościowa okazały się stosunkowo mało wrażliwe na kryzys światowy. Były to działy, w których nastąpiło jedynie przejściowe spowolnienie rozwoju produkcji, popytu krajowego i eksportu, przy znaczącej redukcji importu i inwestycji [Szczepaniak 2012].

Konkurencyjność zewnętrzna polskiego przemysłu spożywczego

Przedmiotem polskiego handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi były przede wszystkim produkty przemysłu spożywczego. Udział produktów przemysłu spożywczego w całkowitym eksporcie rolno-spożywczym Polski sięgał aż 80-85%. Udział produktów przemysłu spożywczego w imporcie rolno-spożywczym był niższy i wynosił około 70-75% (rys. 1). Handel rolno-spożywczy odgrywa z kolei ważną rolę w polskim handlu zagranicznym ogółem. Udział eksportu rolno-spożywczego w eksporcie Polski ogółem przed akcesją kształtował się w granicach 8-9%, w kolejnych latach wzrósł do prawie 10%, a począwszy od 2009 roku oscyluje w granicach 11-12% (w 2013 roku przekroczył 13%). Udział importu rolno-spożywczego w imporcie Polski ogółem był niższy i w latach 2003-2008 wahał się w przedziale 6-7%. Od 2009 roku udział produktów rolno-spożywczych w całym imporcie nieprzerwanie przekraczał 8% (w 2013 roku wskaźnik ten wyniósł 9,2%) – rysunek 2.

Sektor rolno-spożywczy był jednocześnie jedną z nielicznych gałęzi gospodarki narodowej, która uzyskiwała dodatni bilans w wymianie handlowej. W warunkach znaczącego deficytu, który występował w polskim handlu produktami nieżywnościowymi (w 2013 roku 8,0 mln euro), wysoka nadwyżka w handlu produktami rolno-spożywczymi (5,7 mln euro) miała zatem duże znaczenie dla polskiego bilansu handlowego i płatniczego. W 2013 roku wywarła ona także istotny wpływ na kierunek zmian salda

Rysunek 1. Udział produktów przemysłu spożywczego w handlu produktami sektora rolno-spożywczego [%]
Figure 1. The share of food industry products in trade of agri-food sector products [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wyniki handlu... 2003-2013

Source: own study based on Wyniki handlu... 2003-2013

Tabela 1. Wybrane wskaźniki wewnętrznej konkurencyjności przemysłu spożywczego
 Table 1. Selected indicators of internal competitiveness of the food industry

Rok/ Year	Produkcja globalna przemysłu spożywczego/ Gross output of food industry	Wartość dodana brutto przemysłu spożywczego/ Gross value added of food industry	Produkcja sprzedana przemysłu spożywczego/ Sold production of food industry	Wydajność pracy w przemyśle spożywczym ^{a)} / Work efficiency in food industry ^{a)}	Techniczne uzbrojenie w przemyśle spożywczym ^{b)} / Technical equipment in food industry ^{b)}	Nakłady inwestycyjne w przemyśle spożywczym/ Investment outlays in food industry	Wskaźnik rentowności przychodów brutto ^{c)} / Gross turnover profitability rate ^{c)}		Wskaźnik rentowności przychodów netto ^{d)} / Net turnover profitability rate ^{d)}
							przemysł spożywczy/ food industry	przemysł spożywczy/ food industry	przemysł spożywczy/ food industry
2003	102,7	21,1	97,0	86,1	92,9	5439	2,1	2,1	2,0
2004	119,0	23,5	95,3	81,2	97,1	6529	4,4	4,4	5,7
2005	126,9	26,4	101,7	88,0	100,0	5851	4,1	5,6	4,5
2006	133,2	28,6	113,5	92,4	101,8	6721	4,8	5,9	4,9
2007	149,8	28,9	121,5	87,4	104,5	6782	4,9	6,7	5,6
2008	154,2	29,2	126,4	82,8	101,2	7749	3,3	3,3	2,6
2009	165,9	40,4	141,8	101,9	94,8	5955	5,0	4,6	4,3
2010	168,7	37,3	147,2	96,9	94,0	6234	5,0	4,9	4,2
2011	190,5	36,8	154,9	88,7	96,5	7005	3,8	4,5	3,1
2012	204,3	38,8	158,9	87,6	95,2	7434	4,0	4,4	3,7

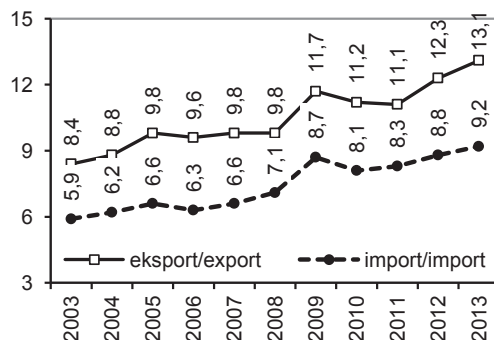
^{a)} wartość dodana brutto na 1 pracującego/gross value added per 1 employed person, ^{b)} wartość brutto środków trwałych na 1 pracującego/gross value of fixed assets per 1 employed person, ^{c)} relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności/relation of the gross financial result to revenues from total activity, ^{d)} relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności/relation of the net financial result to revenues from total activity

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS [Rocznik statystyczny... 2003-2012]
 Source: own study based on data of CSO [Rocznik statystyczny... 2003-2012]

wymiany handlowej Polski ogółem (deficyt zmniejszył się o $\frac{3}{4}$ – rys. 3b). Na saldo handlu produktami rolno-spożywczymi wpływ miało przede wszystkim saldo obrotów produktami przemysłu spożywczego, które było dodatnie i od 2004 roku szybko wzrastało, podczas gdy deficyt w handlu zagranicznym artykułami rolnymi pozostawał bardzo głęboki (rys. 3a).

Dodatnie saldo handlu zagranicznego produktami sektora rolno-spożywczego (za sprawą wysokiego salda obrotów produktami przemysłu spożywczego) i rosnący udział żywności w polskim eksporcie ogółem wyraźnie potwierdzają pozytywne zmiany strukturalne, jakie dokonały się w polskim przemyśle spożywczym oraz ich rosnące znaczenie dla gospodarki narodowej. Wzrost konkurencyjności tego sektora i jego szerokie powiązania z rynkami zagranicznymi służyły nie tylko poszukiwaniu rynków zbytu dla polskiej żywności, ale stały się także czynnikiem stabilizującym cały rynek wewnętrzny, ograniczającym uzależnienie bieżącej sytuacji od wahań koniunktury na rynkach zewnętrznych [Szczepaniak 2013].

Wskaźnik orientacji eksportowej (OE) interpretuje się jako wskaźnik proeksportowej specjalizacji danego kraju w zakresie określonego sektora, grupy produktów lub tylko jednego produktu. Analiza wskaźnika orientacji eksportowej przemysłu spożywczego w latach 2003-2012 wykazała, że udział sprzedaży zagranicznej w całkowitej wartości sprzedaży przemysłu spożywczego zwiększył się w tym okresie o ponad 17 p.p. i w 2012 roku wyniósł 30,8%. Oznacza to przeszło dwukrotny

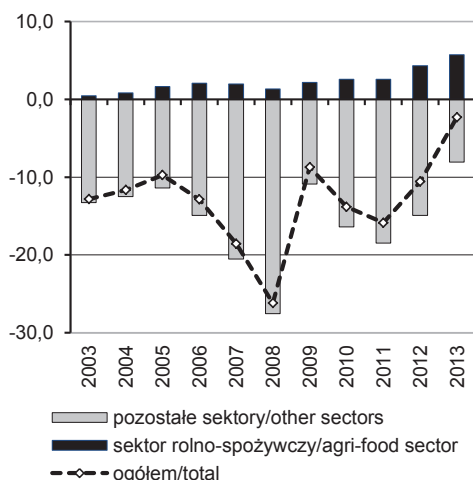

Rysunek 2. Udział produktów sektora rolno-spożywczego w handlu zagranicznym ogółem [%]
 Figure 2. The share of agri-food sector products in total foreign trade [%]

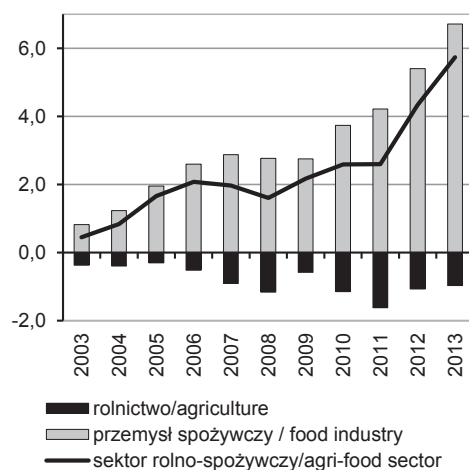
Źródło: opracowanie własne na podstawie Wyniki handlu... 2003-2013

Source: own study based on Wyniki handlu... 2003-2013

a) produkty przemysłu spożywczego i rolnictwa/products of food industry and agriculture

b) produkty sektora rolno-spożywczego i pozostałych sektorów/products of agri-food sector and other sectors

Rysunek 3. Saldo obrotów handlowych Polski [mld euro]

Figure 3. Polish trade balance [bln euro]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wyniki handlu... 2003-2013

Source: own study based on Wyniki handlu... 2003-2013

Tabela 2. Wybrane wskaźniki zewnętrznej konkurencyjności przemysłu spożywczego
 Table 2. Selected indicators of external competitiveness of the food industry

Wyszczególnienie/Specification	Rok/Year									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wskaźnik orientacji eksportowej (OE)/Index of export orientation (OE) [%]	13,7	16,5	18,8	21,5	21,4	22,4	25,1	26,6	29,1	30,8
Wskaźnik pokrycia importu eksportem (TC)/Trade coverage ratio (TC)	1,17	1,23	1,38	1,46	1,39	1,27	1,26	1,32	1,33	1,38
Wskaźnik penetracji importowej/ Index of import penetration (MP)	0,12	0,15	0,16	0,17	0,18	0,19	0,21	0,23	0,24	0,24

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS i CAAC
 Source: own calculations based on GUS and CAAC data

wzrost wskaźnika orientacji eksportowej przemysłu spożywczego (tab. 2), co świadczy o wyraźnym wzroście jego specjalizacji eksportowej oraz rosnącej międzynarodowej konkurencyjności.

Analiza wskaźnika pokrycia importu produktów przemysłu spożywczego eksportem tych produktów (TC) w okresie członkostwa Polski w UE wykazała jego różnokierunkowe wahania, ale we wszystkich latach poziom tego wskaźnika był wyższy od jednego (tab. 2). W latach 2004-2006 wskaźnik TC wzrastał – z 1,23 do 1,46, a następnie zmniejszył się aż do 1,26 w 2009 roku. W ostatnich dwóch latach wskaźnik ten ponownie przybrał tendencję rosnącą i w 2012 roku osiągnął poziom 1,38 (wartość eksportu produktów przemysłu spożywczego przewyższała import tych produktów aż o 38%). Oznacza to specjalizację Polski w zakresie produkcji żywności i pozwala wnioskować, że polskie przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego dysponują przewagami konkurencyjnymi nad partnerami z innych krajów.

Nadwyżka w obrotach handlowych produktami przemysłu spożywczego może wskazywać, że krajowy rynek żywnościowy był w niewielkim stopniu zaopatrywany w produkty pochodzące z importu. Zjawisko to dobrze obrazuje wskaźnik penetracji importowej (MP), który określa udział importu danej grupy produktów w podaży tych produktów na rynku wewnętrznym. Analiza tego wskaźnika dla przemysłu spożywczego wykazała, że w latach 2011-2012 jego wartość wyniosła 0,24, co oznacza, że udział importu w podaży rynkowej wyniósł 24%, a zatem był wysoki (tab. 2) i znacznie wyższy niż w poprzednich latach (w stosunku do 2003 roku wzrósł dwukrotnie). Stosunkowo wysoka wartość tego wskaźnika wskazuje, że Polska była nie tylko znaczącym eksporterem, ale i importerem żywności. Wynikało to przede wszystkim z dużej roli reeksportu w polskim przemyśle spożywczym, tj. importu surowców (głównie z innych stref klimatycznych), a następnie eksportu produktów przetworzonych. Duża rola produktów wysoko przetworzonych w strukturze polskiego eksportu spożywczego pozwala wnioskować, że międzynarodowa konkurencyjność polskich producentów żywności była wysoka [Szajner, Szczepaniak 2013].

Podsumowanie

Zmniejsza się udział przemysłu spożywczego w wartości produkcji globalnej i produkcji sprzedanej oraz w nakładach inwestycyjnych całego przemysłu przetwórczego. Nieco gorsze są również wyniki finansowe przedsiębiorstw sektora produkcji artykułów spożywczych i napojów niż przetwórstwa przemysłowego. W dalszym ciągu niższe są wskaźniki wydajności pracy i technicznego uzbrojenia pracy w przemyśle spożywczym niż w całym przemyśle przetwórczym. Nie oznacza to jednak, że rozwój sektora produkcji artykułów spożywczych i napojów cechuje ujemna dynamika wzrostu. Wręcz przeciwnie – ostatnia dekada była okresem intensywnego rozwoju polskiego przemysłu spożywczego, chociaż – jak wskazują na to niektóre mierniki – jego tempo wzrostu było nieco niższe niż pozostałych sektorów gospodarki. Najważniejszym czynnikiem rozwoju polskiego przemysłu spożywczego w minionej dekadzie, obok rozwoju krajowego popytu

na żywność przetworzoną, był dynamiczny wzrost eksportu, który przejął ponad połowę przyrostu produkcji przemysłu spożywczego. W ciągu dziesięciu lat funkcjonowania Polski w ramach UE nastąpiła znaczna poprawa wskaźnika pokrycia importu produktów przemysłu spożywczego eksportem tych produktów oraz wzrost orientacji eksportowej przemysłu spożywczego. Nie nastąpił również „zalew” polskiego rynku żywnościowego produktami z importu. Okres członkostwa Polski w UE przyniósł poprawę konkurencyjności przemysłu spożywczego zarówno na rynku krajowym, jak i międzynarodowym. Polska żywność jest chętnie kupowana za granicą, co sprzyja umacnianiu się pozycji krajowych producentów na rynku międzynarodowym i utrzymywaniu się dobrej kondycji ekonomicznej tego sektora.

Literatura

- Industrial Structure Statistics*. 1994: OECD, Paris 1996, za: Stankiewicz M.J. 2005: *Konkurencyjność przedsiębiorstwa*.
- Kopaliński W. 1989: *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, PW Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Misala J. 2007: *Międzynarodowa zdolność konkurencyjna i międzynarodowa konkurencyjność gospodarki narodowej. Podstawy teoretyczne*, Politechnika Radomska, Radom, 14.
- Rocznik statystyczny*. 2003-2012: GUS, Warszawa.
- Stankiewicz M.J. 2005: *Konkurencyjność przedsiębiorstwa*, Wyd. „Dom Organizatora”, Toruń, 36.
- Szajner P., Szczepaniak I. 2013: *Handel zagraniczny i międzynarodowa konkurencyjność polskiego sektora rolno-spożywczego*, [w:] Kowalski A. (red.), *Analiza produkcyjno-ekonomicznej sytuacji rolnictwa i gospodarki żywnościowej w 2012 roku*, IERiGŻ-PIB, Warszawa, 215-241.
- Szczepaniak I. 2012: *The global economic crisis and the competitiveness of Polish Food Producers*, *Equilibrium*, vol. 7 Issue 1, Nicolaus Copernicus University, Polish Economic Society, Toruń, 81-100.
- Szczepaniak I. (red.). 2013: *Monitoring konkurencyjności polskich producentów żywności* (4), Program Wieloletni 2011-2014, nr 74, IERiGŻ-PIB, Warszawa, 24-29.
- Woś A. 2001: *Konkurencyjność wewnętrzna rolnictwa*, IERiGŻ, Warszawa, 30-34.
- Wyniki handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi*. 2003-2013: Baza danych Centrum Analityczne Administracji Celnej (CAAC) za lata 2003-2013.

Summary

The aim of the study was to assess the internal and external competitiveness of the Polish food industry (production sector of food and beverages). Data related to years 2003-2012, and in some cases 2013. In terms of integration and economic globalization inherent in the business operation has become to compete with other entities, aimed at achieving the benefits of the action both domestically and internationally. For the Polish food industry last decade was a period of intensive development. Despite lower growth rates in this sector than in all of manufacturing (among others: production, investment), the competitiveness of the food industry increased. The dynamic growth of exports, improve balance and other analyzed indicators of external competitiveness of the food industry points to strengthening of the position of domestic producers on the international market. This phenomenon has a positive impact on the economic condition of the sector and the prospects of its development.

Adres do korespondencji
dr Iwona Szczepaniak
Zakład Ekonomiki Przemysłu Spożywczego
Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa
tel. (22) 505 46 58, e-mail: szczepaniak@ierigz.waw.pl